

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/137753,Dzisiaj-mija-70-lat-od-wykonania-wyroku-smierci-na-skazanym-przez-komunistyczny-.html>
26.04.2024, 16:50

Dzisiaj mija 70 lat od wykonania wyroku śmierci na skazanym przez komunistyczny sąd mjr./płk. Zygmuncie Szendzielarzu ps. "Łupaszka"

Niewiele osób wie, że również w Szczecinie znajduje się symboliczny grób „Łupaszki”. W rocznicę tego haniebnego wyroku na symbolicznym grobie złożone zostały kwiaty i zapalone znicze. Dyrektora oddziału IPN w Szczecinie dr. Pawła Skubisza oraz pracowników Instytutu reprezentował Tomasz Dźwigał, naczelnik Oddziałowego Archiwum IPN-KŚZpNP. Symboliczny grób znajduje się na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie (kwatery 21A, rząd 12, grób nr 6).

Grób ten należy do rodziny Szendzielarzów, spoczywa w nim brat Zygmunta Szendzielarza, obrońca Lwowa w latach 1918 - 1919 r., kawaler Orderu Wojennego Virtuti Militari, rotmistrz Marian Szendzielarz wraz z żoną Wandą. Instytut Pamięci Narodowej otoczył tę mogiłę opieką. Staraniem pracowników pionu upamiętnień Instytutu pomnik nagrobny i jego otoczenie zostały uporządkowane i oczyszczone. Przy sprzyjających warunkach atmosferycznych planowane jest odnowienie liternictwa i konserwacja granitowego pomnika. Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Szczecinie rozpoczęło także procedurę wpisania grobu do ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski, prowadzonej przez Instytut Pamięci Narodowej. Grób jest też symbolicznym miejscem pochówku Anny Szendzielarz, żony legendarnego dowódcy 5. Wileńskiej Brygady AK. Anna w czasie wojny również zaangażowana w działalność konspiracyjną Armii Krajowej, aresztowana, została wywieziona na roboty do Niemiec gdzie tragicznie zginęła.

Zygmunt Szendzielarz urodził się 12 marca 1910 r. w Stryju. Do wojska, jako ochotnik wstąpił w 1929 r. Dziesięć lat później, we wrześniu 1939 r., stojąc na czele 2. Szwadronu 4 Pułku Ułanów Zaniemeńskich stanął w obronie ojczyzny. W działalność konspiracyjną włączył się po nieudanej próbie przedostania się na teren Węgier. We wrześniu 1943 r., z rozkazu Komendy Wileńskiego Okręgu AK, Szendzielarz objął dowodzenie nad oddziałem partyzanckim, który w styczniu 1944 r. otrzymał nazwę 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej. We wrześniu 1945 r. otrzymał rozkaz rozformowania brygady. Sam Szendzielarz nie zaprzestał jednak walki, przedostał się do Gdańska, podporządkowując się komendantowi Okręgu Wileńskiego AK-DSZ. W jednej z propagandowych ulotek z marca 1946 r. napisał: „...Nie jesteśmy żadną bandą, tak jak nas nazywają zdrajcy i wyrodni synowie naszej ojczyzny. My jesteśmy z miast i wiosek polskich [...] My chcemy, by Polska była rządzona przez Polaków oddanych sprawie i wybranych przez cały Naród, a ludzi takich mamy, którzy i słowa głośno nie mogą powiedzieć, bo UB wraz z kliką oficerów sowieckich czuwa. Dlatego też wypowiedzieliśmy walkę na śmierć lub życie tym, którzy za pieniądze, orderzy lub stanowiska z rąk sowieckich, mordują najlepszych Polaków domagających się wolności i sprawiedliwości”.

Stojąc na czele odtworzonej 5. Wileńskiej Brygady AK, połączonej w kolejnych miesiącach z 6. Brygadą stawiał opór komunistom, aż do jego aresztowania 30 czerwca 1948 r. W więzieniu mokotowskim w Warszawie poddawany torturom spędził 2,5 roku. Proces byłych członków Okręgu Wileńskiego AK, w którym oskarżony był m.in. mjr Zygmunt Szendzielarz ps. „Łupaszka” rozpoczął się 23 października 1950 r. Za swoją działalność został skazany przez komunistyczny sąd na wielokrotną karę śmierci. Wyrok wykonano 8 lutego 1951 r. Ciało pochowano w nieznanym przez lata miejscu. W wolnej Polsce mjr Zygmunt Szendzielarz wyrokami niezawisłych sądów został oczyszczony ze wszystkich zarzutów.

W 2006 r. w 55. rocznicę śmierci mjr. Zygmunta Szendzielarza Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął uchwałę, w której oddaje cześć pamięci Żołnierzy Wyklętych.

30 czerwca 2008 r. na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie miał miejsce uroczysty, symboliczny pogrzeb mjr. Zygmunta Szendzielarza.

Jego szczątki zostały odnalezione 2013 r. podczas prac ekshumacyjnych prowadzonych na

przez badaczy IPN na terenie kwatery na Łączce na Powązkach. Pogrzeb państwowy dowódcy 5. Wileńskiej Brygady Wileńskiej AK odbył się w 2016 r. na Cmentarzu Powązkowskim.

Zygmunt Szendzielarz został odznaczony Krzyżem Virtuti Militari V klasy oraz Krzyżem Walecznych. 25 czerwca 1988 r. od prezydenta Polski na Uchodźstwie w uznaniu wybitnych czynów w czasie wojny mjr Zygmunt Szendzielarz otrzymał Krzyż Złoty Orderu Virtuti Militari.

W 2007 r. postanowieniem prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego z 9 listopada 2007 r., „za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej”, pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.

W Szczecinie mjr Zygmunt Szendzielarz został uhonorowany w 2013 r., kiedy jego imieniem zostało nazwane jedno ze szczecińskich rond.

